

Taistelua otsikoista — nykytaiteessakin

Jos kaikki on bisnestä, niin millä perustein tulisi Kiasman uusi johtaja valita, tuumii yksi hakijoista.

Kilpailu Kiasman johtajuudesta on alkanut, entäs sitten? Valtaosa kansasta on sitä mieltä, että nykytaiteessa ei ole mitään tolkkua. Loput eivät yksinkertaisesti välitä, koska heitä ei kiinnosta. Jäljelle jää taiteen tekijät ja olemattomat mesenaatit.

Elämme ankeita aikoja. Joka paikka pursuaa informaatiota. Jos Google ei löydä sinua, et ole olemassa. Kun kaikki on saatavissa heti, vaivattomasti ja ilmaiseksi, moni asia menettää merkityksensä. Miksi käyttää aivojaan, jos kaikki on kerran jo keksitty? Jos verkkosivuni eivät ole silmäiltävissä kahdessa sekunnissa, onko niillä mitään virkaa? Pitääkö kaiken olla helppoa ja valmiiksi pureskeltua — nykytaiteessakin?

Onko todella niin, että tänä päivänä museoon ei saada kävijöitä muuten kuin tekemällä jotain todella poikkeuksellista ja markkinoimalla sitä kuin viimeistä päivää? Ja miten käy? Väki tulee kyllä kaukaakin katsomaan Picassoa, ihan jonoiksi asti, mutta päästyään sisään tämä massa vaeltaa naamat vakavina käsketyssä järjestyksessä annettuun suuntaan. Nauran yksin Picasson kanssa, kun kutitan vuohipukilta muistuttavan veistoksen leuan varjoa. Teoksiin ei saa koskea, mutta saako näyttelyssä olla edes hauskaa?

Pablon olohuoneessa ei ole ruuhkaa, ja vain ulkomaalaiset ja lapset uskaltavat kokeilla esineitä, koska he eivät osaa lukea: ”Kiipeäminen omalla vastuulla”. Nuori taiteilija kopioi kieli keskellä suuta *Nuorta taiteilijaa* (1973), mutta hänen äitinsä sanoo, ettei tajua Pabloa. Tämä kreikkalainen uskoo, että toki minä käsitän, koska olen valokuvaaja. Ymmärtäkseen taidetta pitää olla itsekin taiteilija, niinkö?

”Ei, ei yhtään *stendhalia* ole sattunut kohdalleni”, kertoo näyttelyvalvoja, ”täällä Suomessa ollaan perinteisesti vaisuja.” Yleisesti ottaen, joskus tulee kehuja, mutta enemmän huutoa: eihän tällaista voi esittää julkisesti! Kun haukut sattuvat omalle kohdalleni, en voi olla kuin ylpeä: olen saanut kontaktin taiteellani.

Tänä päivänä taiteessakin puhutaan substanssiosaamisesta, strategiasta, visioista, tunnettuvuudesta, ensiluokkaisuudesta, ja kaikesta muusta trendikkäästä ja (media)seksikkäästä. Taiteesta on tullut bisnestä. Ongelmana on vain se, että aidon taiteen antamia kokemuksia, oivalluksia, hengen ja mielen virkistystä on vaikea määrittää suoraan rahassa.

Taidetta myydään rahasta, sitä kerätään sijoituskohteena. Agentit ja välittäjät brändäävät sitä taidemessuilla, missä punaniskataiteilijat voivat pahoin. Virkavallan tulkintahan tuli selväksi 1.1.2003: verottajan vihdoin hyväksyessä signeeratun valokuvan taiteeksi, pakotettiin siihen *kaikeen* yhtäläinen 8 % arvonlisävero. Taiteilijoista on tullut yrittäjiä, jotka myyvät itseään. Tavoiteltu luovuus on sitä, kuinka saada oma .com –bisnes parhaiten pyörimään.

Saako nykytaide viihdyttää? Tottakai, mutta se ei saa olla itsetarkoitus. Taiteessa pitää olla merkitystä, niin taiteen tekijällä kuin sen esittäjälläkin. Sitä pitää tehdä rehellisesti, vilpittömästi. Jos päällimmäisenä on rahanteko, onko yhä kyse taiteesta?

Kuinka taidetta, siis sen ”onnistumista”, mitataan? Nyt sitä tehdään yleisesti myydyillä teoksilla, kävijämäärällä sekä kritiikin ja tukien suuruudella. Ovatko nämä riittäviä ja nykyaikana edes oikeita mittareita?

Itse kuulun vanhaan säätyyn, teen töitä yhtä lailla käsilläni kuin aivoillani, ja lopputuloksen laatu merkitsee. Kannan työstäni kunniaa, mutta häpeän epäonnistumista. Nöyryys tarkoittaa minulle aitoutta, ja siitä syntyy ylpeys työhöni ja itseeni. Milloin koen olevani onnistunut? Kun olen todistetusti tavoittanut edes yhden ihmisen. Minulle yhden sielun pelastaminen riittää pelastamaan maailmani: sitten en ole enää yksin taiteessani.

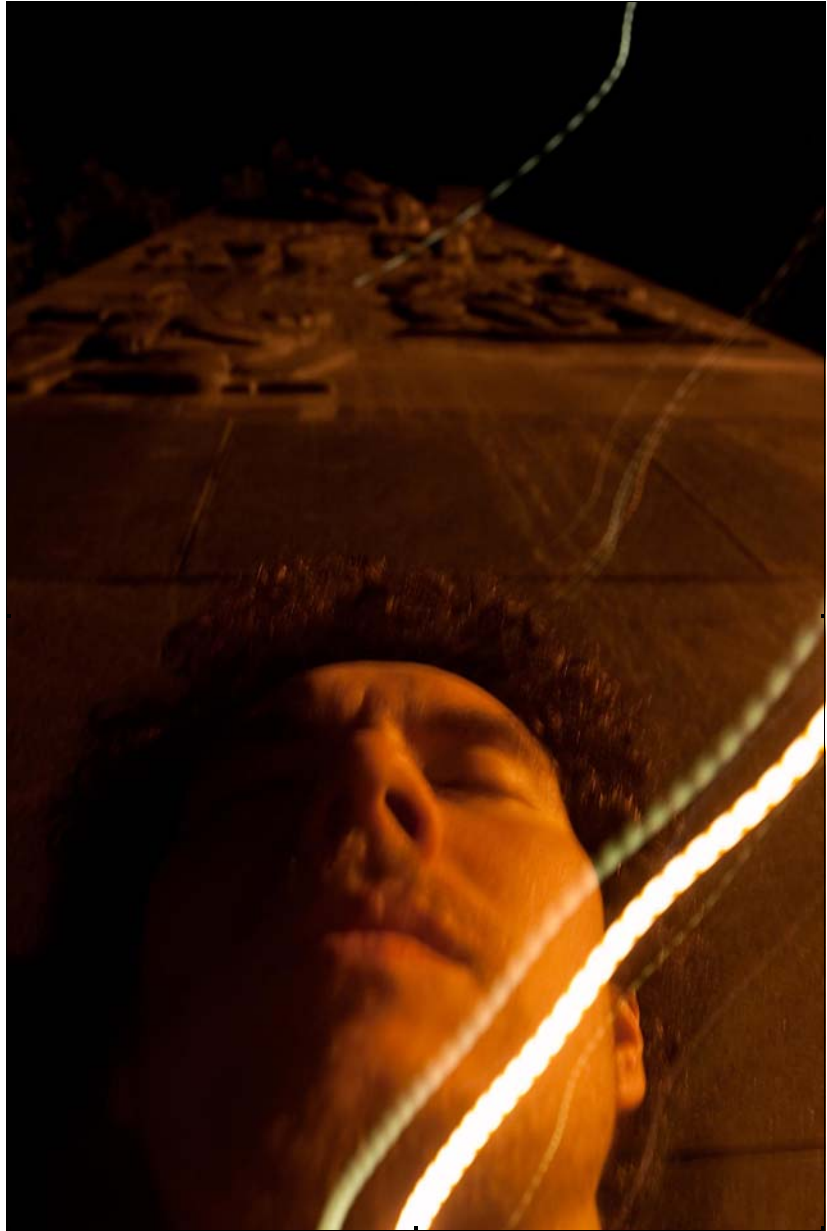
Onko sillä lopulta väliä, kenet Kiasman johtajaksi valitaan? Joukko, jota tämä valinta koskettaa läheltä, on pieni. Toisaalta suuri yleisö näkee, että kaikki taiteelliset päätökset ovat johtajan, joten paras on valita kokenut näyttelyjen pyörittäjä, mieluiten ulkomailta, nostamaan Suomi kansainväliseen nousuun. Siltä on unohtunut, että talossa ja maassamme on intendentejä, kuraattoreita ja muita osaajia, joiden kanssa tiiminä hankkeet toteutetaan. Johtajan rooli on lopulta ohjata tätä joukkoa, niin suomeksi kuin ruotsiksikin, toki omaa taiteellista näkemystään unohtamatta. Mutta mikä on näiden keskinäinen painotus? Mitä virkaa on aikaisemmalla museonjohtajan kokemuksella, jos ei ole rohkeutta murtaa rajoja eikä muuntautumiskykyä, todellista luovuutta?

Ehdotan, että Kiasman seuraavaksi johtajaksi valitaan niin rohkea ja kunniantuntoinen visionääri, että hän nyöränä kuuntelisi viisaita alaisiaan ja muita tahoja, ennen kuin päättäisi museon suurista linjoista. Pitäisi ovensa avoimena ja mielensä raikkaana, toimisi avoimesti ja ilman sopupelejä, mieltiessään mikä täällä Suomessa on tärkeää nyt ja jatkossa. Uskaltaisi olla erilainen, ja antaa mahdollisuuksia vielä nouseville sielukkaille taiteilijoille, joista ei olla kuultukaan. Osaisi surffata ajan virrassa keskittyen merkitykselliseen sisältöön, joka avaisi kansaamme näkemään ja ajattelemaan asioita uudella tavalla.

Uudet tuulet puhaltavat, ja niitä tulee osata ja voida hyödyntää. Aalto-yliopisto on jo pystyssä, piakkoin Musiikkitalo valmistuu. Suomeen tulvii maahanmuuttajia, ja vieraiden kulttuurien rikkaudet heidän mukanaan. Ei pidä olla osa ongelmaa vaan keksiä ratkaisu.

Klaus A J Riederer

Kirjoittaja on paljon kokenut, ihmisen suuntakuulosta väitellyt tutkija, valokuvaaja ja yksityisyrittäjä. Hän hakee Kiasman johtajan paikkaa 11 muun kanssa.

Breaking the chains. Klaus A J Riederer 2009